

N:o 69.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Tisdagen den 16 Juni 1812.

Näfven,

*Skaldestycke på modern Svenska, belönt med Stora Karamellen hos
Tungusiska Akademien. Pendant till Skaldestycket: Handen.*

Jag sjunger om en lem: en lem af mycket värde:
En lem, Guds godhet, blott oss menniskor, beskärde:
En lem, som nyttig är i många företag;
Som ej umbäras kan: omistlig natt och dag.
Hvad vore menn'skan väl, om denna lem vor' borta?
Hon skulle komma då, i många fall, till korta:
Hon skulle icke då få maten i sin mun:
Ej heller vatten ta ur någon enda brunn:
Hon skulle icke då sig *sjelfver* kunna kläda,
Ej heller prygel ge åt skurkarna, som smäda:
Hon skulle ej förmå bevisa härs och tvers,
På prosa eller ock uti moderna vers,
Att Solens förebud i Östern är Aurora,
Och hur hon sedan plär i Vestern sig förlora:
Hur vågen bryter sig mot klippans hårda häll,
Och huru åskan oss kan döda med en smäll:

Ej huru stormens ras kan bräcka skutans master:
 Ej hur en dygdens vän bör hata alla laster:
 Ej hur Volkanens flod kan härja fruktbart land:
 Ej huru öcknarne bestå af bara sand.
 Man då i skrift ej kan *berigtiga* ens tankar:
 Ej måla hur en kär i gröna lunden *lankar*:
 Ej hur *fullkommenbar* en strunt ju vara kan:
 Ej hur man tänker sjelf långt bättre än en ann:
 Ej hur en Etiop är *svarter* och rätt *stygger*:
 Ej hur en menlös hjort är fasligt rädd och *skygger*:
 Ej huru hett det är vid gamla Nilens strand:
 Ej huru kallt det är i Norra polens land.
 Man kunde icke då en stafningslära skrifva,
 Som på ett enkelt sätt kan oss vid handen gifva,
 Att man ett alfabet i skrifter nyttja må,
 Så dumt, att ingen kan detsamma rätt förstå.

Hvad heter då den lem, för människan så präktig,
 Som på så många sätt gör människan så mäktig;
 Hvarmed hon föder sig, försvarar sig och strör
 De blommor på sin väg, som glädja tills hon dör?
 Jo — *Handen* heter den; men kallas också *Näfven*,
 Och, när jag lyfter den — flyn, uslingar, och bäfven!
 Vet, den mitt vapen är, när jag vill prygla Er;
 Men vinkar ock pardon, när Ni om nåden ber.

Om jag berätta skall, hvad Näfven allt kan göra,
 Jag *fuller* skulle då ett hundra ris förstöra,
 Men mera ej förmå, än måla blott en del;
 I hvilket sista fall min tafla ej blef hel.

Men, *något* skall jag väl om *näfvens* nytta säga:
 Jo — att dess nytta kan, långt mer än skadan, väga:

Att Titian, utan hand, ej kunnat måla bra,
 Och att, förutan den, man ingenting kan ta.
 Hur skulle, utan den, en Lolli kunnat spela?
 Hur skulle, utan den, Geometern Jordan dela?
 Ja, Voltaire, utan hand, had' säkert varit glömd,
 Och *sjelfvesta* Homer i evig glömska gömd.

Men — jag är opartisk: jag vill ock skuggor draga,
 Som visa *näfvens* fel, — ja fel, som ej behaga;
 Som måla rysligt ut det onda *näfven* gör,
 När ägaren är ond och lasten honom för.
 I många tusen fall kan *näfven* göra illa,
 Om icke ägarn vet att honom hålla stilla:
 En tjuf ej stjåla kan, om han ej äger hand,
 Och ej en dum skribler belacka folk och land.
 En mördare ej kan, förutan *näfvar*, mörda;
 Ej göra andra brott, som äro oerhörda;
 Ja många olyckor, af *näfvar*, komma opp,
 Som platt förstöra kan det bästa menn'skohopp!!!

När alla dessa brott härflyta blott från händer;
 Så står den frågan kvar, om ej till nytta länder,
 Att dumma skrifvare, och tjufven — mördaren
 Ej borde näfve ha, att ej missbruka den?
 Men — på det ingen må en usel skrift författa,
 Och ej med mördande och tjufnad sig befatta;
 Så vore, kanske, bäst, befalla hvarje hand,
 Ej röras utan lof i hela detta land.
 Men den, som någon gång mot lagarna har brutit;
 Ja äfven också den, ifrån hvars penna flutit
 En skrift för stark och sann: den bör ej någonsin
 Få lof att vidare begagna handen sin.
 Nog blef förlusten stor af nyttan, som förloras;

Men, hvad gör det? stor sak — när skadan ej förstoras;

Man slipper skrivvare och tjuftar — mördare:

Det är ju större vinst, än nyttan kunde ge?

Obs. Man har tillåtit sig vissa apostroferingar och vissa mindre vanliga ord, af det skäl, att de förekomma i skrifter, som förut blifvit dels belönade, dels godkända, och således måste vara brukbara.

Twifvelsmål *). (Insändt.)

Vid inqvartering i en viss Småstad af en till Göta Kanal ny-ligen tågande arbets-kommendering, hvarvid Tomtetalet togs till grund, blefvo inga andra hus och gårdar undantagna, än endast sådana, som af Presterskapet bebos. Jag, som omöjligen kan tro hvad ingen kan begripa, och således tviflande, att något undantag skäligen borde äga rum, gick genast till våra allmänna författningar, för att efterse, om inqvarteringen med dem var enlig, och fann der ganska riktigt (Riksd. Beslutet d. 2 Maj 1810, §. 9.), att Preste-Ståndet, i kraft af dess äldre privilegier, vid 1809 års Riksdag vidare undandragit sig detta onus för Hus i Städerna, som Ecklesiastike personer sjelfve bebo, men att Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet då åtagit sig att ansvara för den inqvarterings-portion, som Prest-Ståndet sålunda sig fränsagt. I denna Småstad, hvarest Landshöfdingen jemväl har sitt säte, äro åtskillige ofrälse Civile Embetsmän, hvilka, nödsakade att bo nära Residenset och derföre förvärfvat sig egna hus, nu hade den lyckliga erfarenheten, att Borgare-Ståndet vid berörde Riksdag talat för deras rätt, ehuru de från valet af Riksdags-fullmäktig varit uteslutne; ty inqvarteringen var, som sagdt är, med ofvannämnda undantag, i öfrigt generel. Men — *ratio legis* till Presterskapets befrielse? Den fann jag icke rätt på. —

Thomas.

*) Detta är yttradt, icke i afseende på Kommenderingen, hvilken, så väl till Manskap som Befäl, utgjorde för Stadens invånare ett verkligt nöje att den herbergera och efter omständigheterna väl ackommodera; men olikheten i allmänna skyldigheter, som borde lika delas, förtjena åtminstone att påtänkas.

N:o 70.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Fredagen den 19 Juni 1812.

Fråga. (Insänd.)

Skulle det väl vara nyttigt, att flera till införsel förbudna varor, och deribland äfven kläden, singe emot en lindrig tull införas? Ryktet om en sådan tillåtelse har redan förorsakat mycket bekymmer hos Fabriks-idkarne, och äfven bristande afsättning för Egendoms-ägarne på deras ull. Ett närmare skärskådande af hvad som skulle kunna anföras för en sådan tillåtelse och af de skäl som tala deremot, bör icke kallas öfverflödigt. Kanske skola Fabriks-idkarne deraf finna, att deras fruktan varit ogrundad, och att de således ej bort sätta schäferi-ägaren i förlägenhet genom vägran att emottaga hans produkter.

Det nästan enda, men skenfagra, skälet för införsel af utländskt kläde, är: att om Svenska Fabrikerna, efter att hafva i så många år varit gynnade genom utestängandet af utländsk konkurrens, icke ännu blifvit nog för sig komne att kunna täfla med andra Nationers Fabriker, så väl till god vara som pris, helst i fall inkommande Sjö-tull af dessa måste betalas, så böra Svenska Fabriker ej mera skyddas, utan Sveriges invånare tillåtas att få taga sin beklädnad från den ort, der den fördelaktigast kan fås. Jag vill nu ej bevisa det origtiga

i sjelfva principen; jag vill blott uppmana dem, som t. ex. för 4 år tillbaka köpt kläde i England för 1 pund sterl. alnen (hvilket efter nuvarande myntförhållande gör 7 R:dr Banko), att de jemföra det med Svenskt kläde, som nu säljes till detta pris, då de, oaktadt den allmänna klagan öfver oskäligen dyrhet (vållad af Svenska ullens och färgstofternas stegring) säkert skola finna det Svenska klädet, om icke bättre, åtminstone ej sämre, än det Engelska; och hvad har man då väl för billigt skäl till klagan, när ett land med de mest fullkomliga Fabriker, ej tillverkar (om man dömmar opartiskt) bättre vara till samma pris än vi, oaktadt vi ännu icke hafva i allmänhet lika goda machiner som England.

Vi skola icke eller tala om det pris för hvilket man nu skulle kunna införskrifva Engelska kläden, i fall införseln tillåtes emot tull t. ex. 15 p:ct. England är så uppfyllt af lager ifrån dess Fabriker, att säljaren torde gerna, till och med till underpris, realisera en del af sina tillgångar, för att sättas i stånd att bestrida de nödigaste utgifter. Och i fall en tillåtelse skulle äga rum, huru lätt vore det ej för Engelska Regeringen att, med en för England obetydlig uppoffring i några år, undersälja de Svenska Fabriker och således tvinga dem att upphöra? En calcul öfver hvad det skulle kosta England, skall närmare upplysa detta, samt att Engelska Ministären säkert skulle göra sig skyldig till de strängaste förebråelser af alla för Englands välstånd nitiska personer, om den underlät att begagna ett sådant tillfälle. Antagom att de enligt Comm. Coll. tabeller år 1810 för R:dr 723,529 i Sverige tillverkade kläden äro verkligen värde 800,000 och att Fabriker efter alla omkostningars afdrag derpå förtjena 10 pc. eller 80,000. Om England hitförde denna mängd kläden årligen, men sålde den 15 pc. bättre än de Svenske Fabrikanterne eller till R:dr 680,000, så skulle Engelska Kronan förlora (i fall hon betalt de Engelska Fabrikanterna lika mycket som de Svenske begära) dessa 15 pc. och tullen 15 pc. samt i frakt och Assurans circa 5 pc., hvilket tillsammans utgjorde R:dr 280,000 årligen; hvaremot de Engelske Fabrikanterne då fått afsättning med

god ävans. Hvad skulle väl denna uppoffring betyda för England, helst då det derigenom inom högst 2:ne år åtkom en beständig leverans af kläden till Sverige, sedan det bragt de Svenska Fabriksidkarne att nedlägga sina Fabriker, hvilket utan tvifvel skulle lyckas inom denna tid, då förmodligen ingen ville längre arbeta utan förtjenst, ännu mindre med betydlig förlust? Betänkom sedan möjligheten af ett ytterligare krig med England, samt af ett mindre vänligt förhållande med Tyskland, hvilket förorsakade en hämmad tillförsel från detta land; hvarifrån skulle väl då beklädnad tagas för Svenska armén? skulle den ej få åtnöja sig med buldans-kläder såsom den enda då varande tillgång af inhemsk tillverkning, och huru illa belåten mot köld och regn blefve icke soldaten med en sådan klädnad i vårt hårda klimat? Derföre när man känner vår nuvarande visa Regerings önskan att upplifva och vidmakthålla all loflig industri, samt att så mycket möjligt är göra sig oberoende af utländska makter i afseende på nödvändighets-varor; bör man icke förmoda att den skulle tillåta att en till sådan höjd kommen inrättning som Svenska Klädes-Fabrikerna, undergräfvades, helst då dessa Fabriker hafva redan sin rudimaterie till större delen inom Riket, och säkert komma, om de ännu skyddas i några år, att ej behöfva någon utländsk ull. Ej en gång någon af våra föregående Konungar i sednare tider har fallit på en sådan tanka, oaktadt Fabrikerna förut ej varit så goda som nu; och att dessa principer måtte vara riktiga, styrkes deraf, att inga utländske makter tillåta införsel i sitt land af sådana varor, som de sjelfva kunna tillverka till någorlunda godhet.

Fabrikör.

Förklaring. (Insänd.)

Då jag i Litteratur-Journalen N:o 128 och 129 berättade min dröm om Carnevalen i Stockholm, var jag alldeles förbryllad i min hjerna, hvilket Läsaren af min stil och skriftsätt lär hafva förmärkt, och hvilket, såsom ett bland mina många naturliga fel, Läsaren lika

benäget torde ursäktas. Men som Läsaren icke är pliktig att taga sin tillflykt till gissningar, för att få rätt på hvad jag menar, så är jag skyldig att förklara min dröm och göra min syndabekännelse. Se här:

Med *den feta oxen* (NB. ordet *feta* är ironi, i afseende både på andan och köttet) mente jag Författaren till Journalen för Litteraturen och Theatern: med *hans horn* mente jag hans ofantligt långa och styfva öron: med *de omkringhängande exemplaren på oren prosa* mente jag Journalen sjelf, och med *skyggglapparna* mente jag det bräde, som vanligen hänges för ögonen på folkilka kreatur. Med *de 3:ne ryttarne* mente jag dumhet, dårskap och högfärd. Med *Slagtaredrungen*, som skulle slagta oxen, mente jag allmänna opinionen, och med *pådrifvaren* mente jag Allmänhetens förakt. Med *de många maskerade personerna* mente jag oxens stallbröder. Med *Riddarhus-torget* mente jag Träsktorget: med *trähästen* mente jag kåken. Det öfriga skall jag förklara en annan gång.

Trähand.

Juridisk Fråga.

Om, vid någon af de domstolar, der Lagen föreskrifvit, att så kallade Berättelser skola utfärdas och af parten underskrifvas, det skulle hända, att flera af de ingifna dokumenter voro alldeles utslutna, samt att den ena parten, af sådan orsak, icke funne sig pliktig att en så ofullkomlig och felaktig berättelse erkänna, utan i stället åtecknade följande mening: *som jag hvarken är ett barn eller en narr, så kan jag denna berättelse ej godkänna; så frågas: huruvida i denna påskrift ligger någon sådan smädelse, som kan bestraffas, eller om icke snarare Referenten, som låtit utfärda ett origtigt dokument, bör ställas till ansvar?*

Part.

N:o 71.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Tisdagen den 23 Juni 1812.

Mätte alla Domstolar i Sverige, högre och lägre, taga

Kongl. Svea Hof-Rätt

till ett värdigt exempel, att låta den dolda människotanken få vara obesträffad af borgerliga Lagen, och endast hålla sig vid verkställda gerningar, som *synas* utan att behöfva *gissas*.

Kongl. Svea Hof-Rätt har, i anledning af de besvär Pip-fabriören Eric Vilhelm Hellgrén anfört öfver Stockholms Stads Kämnärs-Rätts Utslag den 12 Maj detta år, och hvilka besvär i N:o 65 af Trompeten blifvit införda, genom Utslag den 3 i denna månad rättvisligen förklarar, att «ehuru i detta mål sådana omständigheter emot «Hellgrén förekommit, hvilka göra honom misstänkt, det han verkli-
«gen haft för afsigt, att den 18 April innevarande år i Smedjan vid
«Lejonbacken speciemynt uppsmälta; likväl och som upplyst är, att,
«vid Polis-betjenternas ankomst till smedjan, någon myntsmältning
«icke varit börjad och icke ens eld till smältningens verkställande
«varit antänd, eller något af det medhafda myntet i smältnings-kär-
«let inlagdt; alltså finner Kongl. Hof-Rätten Hellgrén, emot sitt ne-
«kande, icke vara öfvertygad om den emot honom angifna brottslig-
«het; hvarföre han till ansvar i målet ej fällas kan. Kommandes i

«följd häraf det hos Hellgrén anhållna speciemyntet, såsom icke förverkadt, att Hellgrén återställas.»

Juvelerare-gesällen Malm, som vid smältningen skulle vara Hellgrén till biträde, och af patriotism företog sig den hederliga förrättningen att vara angifvare, har emot Kongl. Hof-Rättens förrberörde Utslag förklarad missnöje, för att hos Kongl. Maj:t anföra underdåniga besvär, i hopp att der få ändring och således åtkomma Hellgréns ouppsmälta speciemynt. Men Malm har dessutom, såsom troligen icke vidare användbar i sitt förra yrke, äfven anmält sig, att för sitt i detta mål ådagalagda nit, bli antagen till Polisbetjent, egentligen för att hafva tillsyn emot uppsmältning af speciemynt.

Svagheten.

Under titel af *Starkt och Svagt*, är i N:o 31 af Nya Posten en god artikel införd. Det är sant att det gifves en *ädel* styrka och en *oädel* styrka; men det är också sant, att *all* svaghet är *oädel*; att en *svag* Minister är farligare än en *elak* med karakter; ty den förre låter leda sig af hvar och en, som förstår att leda honom, och detta är ej någon konst: han leker således beständigt blindbock: den sednare har likväl någon princip, och följer således en viss grund-sats; han kan följaktligen *uträknas*, och således äfven *motas*: den förre deremot är alldeles outräknelig. Det är också sant, att en enskilt man, som lider af den mäktige en så stor oförrätt, att den väcker allmän förargelse, men ändå icke anropar Lagens kraft, gör, genom sitt stillatigande, en verklig skada åt öfriga medborgare, och således åt Samhället en stor otjenst; ty både denne mäktige och hans likar insöfvas derigenom än mer i en synda-säkerhet; sträcka sitt förtryck än vidare öfver andra medborgare, och tro slutligen, att de strafflöst kunna få göra allt hvad dem behagar. Deremot kan man vara försäkrad, att hvarje allvarsam klagan öfver våld och oförrätt, framställd för Allmänhetens ögon, afhållit ganska många försök att förtrycka, hvilka i annat fall helt säkert icke hade uteblifvit. Allmän-

heten är således skyldig mycken tacksamhet åt hvar och en, som afdrager täckelset af förtryckaren och af våldsverkaren; ty de stå då nakna på en allmän schavott, att inför en hel Allmänhet skämmas för sina brott, och många hämta derutur varnande exempel. Man är ju ingen skonsamhet skyldig åt en förtryckare eller en orättvis?

Men — huru kommer det då till, att, vid alla sådana tillfällen, är det alltid en hop menniskor, som borsta sig och skrika (äfven öfver enkla och obestriddiga sanningar): *Kors, det är ju fasligt att skrifva så starkt emot N. och N.?* Men hvilka skrika på detta sätt, under det att hela Allmänheten på andra sidan skriker: *Kors, det är ju fasligt att N. N. kunnat göra en sådan olaglighet?* Jo, inga andra än förtryckare-ligan och dess adjutanter, som se sig stängde från att få utöfva sin fria och laglösa vilja: som se i förväg Allmänhetens tillkommande verop öfver dem sjelfva, i fall de skulle våga sig åstad, och som således se sig nödsakade att hålla sig inom skaklorna. Tryckfriheten blir då utmålade såsom en faslig sak, som förstör allmänna lugnet, ehuru den blott förstör det enskilda förtrycket; ty utom den hade man ännu i tysthet kunnat spela samma spel som förr. Detta skrik upprepas vidare af lycksökare-svärmen eller slafvarna, som vilja ställa sig in, eller också hoppas att i framtiden sjelfve komma i situation att få förtrycka och regera i smått. Dertill sällar sig också merendels en annan skock, *mensklighetens afskrap*; jag menar skribenter, som vanställa och förrycka sanningen, för att försvara brott; som kasta all deras litterära smuts på den lidande, som rättvist klagat, och hvilka derigenom bevisa, att de sjelfve äro de enda, som borde bära de bojer och det lidande de försvara. Nå ropen då, skrifven då, j slafvar, j poltroner, och berömmen våldet och förtryckaren: er tid kommer väl, och då skall ingen framträda, som tager ert försvar: då skolen j sjelfve få uppbära lönen för hvad j förtjent, och sjelfve få utdricka den bittra kalk, j så mycket rekommenderat, och yrkat att andra borde tömma, utan att ens få — grina.

Men, man har tillåtit sig att gå än längre. Skulle man väl kun-

na tro, att (såsom jag funnit i en tryckt skrift) pluraliteten hos ett bland Konungens och Rikets Collegier, ej långt före sista Revolutionen, hos Konungen yrkat, att Konungen, utan ransakning och dom, borde skilja en Embetsman från sin tjänst, blott för det han klagat öfver ett Utslag, som detta Collegium utfärdat, ehuru hvar och en undersåte äger laglig rättighet att klaga hos sin Konung. Detta är likväl ganska sant. Ledamöterna, som undertecknade detta fiskal-lik påstående, lefva ännu; men jag undrar, om de våga detta steg en gång till.

---

*Något om Birribi-klubbar,
eller: Hvad betyda Stjernor och Band?*

Jo, de äro i allmänhet ett bevis på Regentens aktning för dygd och förtjenst, tillkommen genom egenskaper, som gagnat Fäderneslandet och som utmärka en äkta medborgare. Men detta bevis synes ej böra gälla för Spelare och Birribi-Bankörer, emedan detta slags folk äro skadliga för Samhället. Sjelfve Regenterne äro menniskor, som kunna ledas bakom ljuset genom Rekommendations-Råders allt bortskymmande colossalitet. Desse äro ofta ej nogräknade att med råfvens list söka förmå det mäktiga lejonet att bestraffa det menlösa lammet för ulfvens rofgrighet och att lemna denna sednare privilegium exclusivum att äta opp allt hvad lif och anda har.

Stiftaren af Ordens-dekorationer har ansett de dekorerades värdighet vara af så stor betydighet, att den, som blifvit hedrad med en sådan dekoration, icke bör i allmänna umgänget få visa sig den förutan. Häråf drager man den slutsats, att en med Ordens-tecken dekorerad person ej bör visa sig på andra ställen, än der hans uppförande eller förehafvande står i förhållande med meningen af hans distinktions-tecken. Likväl händer ofta motsatsen. Huru vanligt är det ej, att på Birribi-klubbar se stjernbeprydda Herrar stå med bleka anleten och räddare än för sjelfva fienden, vänta på ödets blindå dom, och ofta med tomma fickor vandra hem under förtviflan. Måne man möjligtvis skulle kunna misstänka vissa inrättningar, att få draga någon inkomst af Birribi-klubbar? Förr löpte väl sådana rykten. Om de löpa äfven nu, böra de ingalunda tros, ehuru misstanken vore förlätlig, då dessa ställen besökas af Ridare utaf flera grader.

N:o 72.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Fredagen den 26 Juni 1812.

Om en Observations-Komité.

Rikets Ständer, vid Riksdagen 1809, trodde väl fullt och fast, att, om de tillsatte en så kallad Justitie-Ombudsman, så skulle allt bli bra, alla olagligheter upphöra, alla Embetsmän fullgöra sina skyldigheter, ingen orättvisa ske, alla brister i Lagarna upptäckas, och allt nalkas till sin fullkomlighet. Jo pytt. Har det blifvit en enda bit bättre än förr? Är ett enda förslag till förbättring i Lagarna inkommit, som ens förtjenar det ringaste afseende? Äro nu alla olagligheter förekomne, alla begångna fel befrade? Tarfva nu våra lagar ingen annan förbättring, än de små bagateller, som blifvit föreslagna? Har hvar och en, den förflutna tiden, fullgjort sina skyldigheter? Är nu allt i så fullkomligt skick, som vederbör? Man svare. Men om svaret icke skulle bli nöjaktigt; måtte icke ändamålet vida bättre skulle vinnas, om Ständerne tillsatte en Observations-Komité, bestående af 5 Ledamöter, kände för mycken skicklighet, redlighet och fast karakter? Men ingen enda borde få vara Embetsman, och åtminstone icke antagas förr än han vore entledigad från all publik befattning; än mindre så länge han innehade någon hofsyssla. Desse Ledamöter skulle bära titel af Observations-Råd.

Denna Komité skulle 1:o fästa sin uppmärksamhet på alla Embetsmän utan undantag; på allt som kunde vara lädande till det Allmännas bästa eller förlust; på Lagarnas handhafvande; på allmänna medels användande; med ett ord: på allt, undantagande på sjelfva Regenten, hvars åtgärder böra vara fredade från allt klander.

2:o Äga att hos Konungen föreslå allt, som fordrade Konungens åtgärd, antingen till ändring i författningar, eller till förekommande af oordningar; med ett ord: allt som vore riksgagneligt.

3:o Äga att varna och förmana så snart den minsta uraktlåtenhet hos någon Embetsman förspordes; äfven ock att anbefalla Justitie-Ombudsmannen att anställa tilltal emot de försumliga, i fall han af egen drift icke sjelfmant gjorde det.

4:o Äga att suspendera Justitie-Ombudsmannen till nästa Riksdag, om han ej fullgjorde sina skyldigheter.

5:o Äga att ifrån alla Embetsmän infordra upplysningar och förklaringar, och dem viten förelägga. Äfven ock att i vissa fall särskilt rådgöra med Cheferna vid Embetsverken, om nödiga rättelser och förändringar.

6:o Äga att särskilt hos Konungen anmäla de Embetsmäns försummelse, som äro uppräknade i Regeringsformens 35. §.

7:o Äga att utlåta sig, om Riks-Rätt öfver de högre Embetsmännen bör beviljas, eller icke, då någon den äskar; äfven ock att, öfver de anmärkningar Komitén sjelf äger anledning att göra, anbefalla Riks-Rätt.

8:o Äga att emottaga klagomål och uppgifter, af hvem det helst vara må, och derå meddela svar, genom utdrag af Diario, hvad dervid blifvit tillgjordt.

Justitie-Ombudsmannen, som borde kallas General-Prokurator, borde hos Komitén hvarje månad inberätta hvad han gjort, och hvad han funnit att anmärka.

Komitén borde äga titel af Riks-Observations Komité, och sammanträda minst en gång i hvarje vecka. Ledamöterna borde äga lika rang med Justitie Råd.

Ledamöterna skulle hvar och en äga fritt tillträde på alla publika Embetsställen, äfven i Stats-Rådet.

Komitén borde årligen, inom hvarje Januari månads slut, genom trycket utgifva en berättelse om förra årens göremål; samt en dylik vid hvarje Riksdag.

Komitén skulle endast inför Ständerna vara ansvarig, och af dem kunna afsättas.

Nu har man äntligen uppfunnit ett ganska

Beqvämt Sätt att utgifva Tidningar.

Detta sätt är enkelt och lätt att verkställa, utan det allramin-
sta hufvudbry, och för denna upptäckt har man att tacka Örebro
Tidning. Proceduren består endast deri, att rätt och slätt omtrycka
en annan tidning, utan att sjelf behöfva skriva ett enda ord. Det-
ta har väl förut ägt rum i afseende på utländska nyheter, öfversätt-
ningar och dylikt; men att reflexioner, som en författare infört i
den tidning han sjelf utger, kunna, några dagar derefter, finnas af-
kopierade i en annan, det har man förut icke sett, helst det i öf-
rigt är stridande mot Tryckfrihets-förordningens uttryckliga stadgande.
Nu är likväl isen bruten, och Örebro Tidning har visat, att detta
sätt går an; ty den afhandling om *National sjelfständighet*, som fin-
nes införd i Skandinavens N:o 2 för den 22 April, är ord ifrån ord
införd i N:o 23 af Örebro Tidning för den 2 Maj, utan att man
ens behagat upplysa, att denna artikel är ett lån ur Skandinavens,
hvilket man likväl tror hafva varit en ovillkorlig skyldighet, för att
ej utgifva såsom eget original, hvad man lånat från en annan tida-
ning. Om Skandinavens författare, eller redaktör, härtill icke gifvit
sitt tillstånd, hvilket vi icke kunna veta, så tro vi, att Örebro Tid-
nings redaktör varit alldeles obehörig till denna afkopiering, och att
han verkligen skulle kunna pliktfällas. Helt annat är förhållandet
med Trompeten; ty, på derom gjord förfrågan, hafva vi bifallit och
kungjort i ett af våra blad, att den, som så ästundar, må i andra

tidningar införa utdrag af några artiklar, som influtit i Trompeten; men vi ha deremot icke sett en sådan tillåtelse gifven, hvarken i Skandinaven eller någon annan tidning.

Nytt Sätt att koka Soppa.

I Journal de Paris den 23 Maj 1812 finnes införd en under rättelse, huru en sund, födande och föga kostsam, soppa kan tillredas. Proceduren är följande:

Ett skålpund väl rengjorda och tvättade risgryn läggas i en lerpanna eller förtennt kopparkärl. Derpå hällas 2 kannor kallt vatten, som man låter långsamt koka vid sakta eld. Allt efter som denna soppa tjocknar, spädes den efter hand med varmt vatten, ända till 5 kannor, och omröres flitigt, att riset ej fäster sig vid botten. Efter 2 timmars kokning tilläggas 4 lod mjöl af linsen eller ärter, men ännu bättre af potater, som förut är uppblandadt med varmt vatten, och omröres väl i grytan, att det må blandas med riset. $\frac{1}{4}$ timme derefter tillägger man 4 lod smör eller ister, 4 lod salt och 2:ne njupor peppar. Man omrör alltsammans under beständig kokning i 4 à 5 minuter, hvarefter soppan är färdig.

På Tredje Häftet af Trompeten, äfven bestående af 32 Nummer, emottages prenumeration i Utter & Comp:s Boklåda med En Rådr Banko.

N:o 73.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Tisdagen den 30 Juni 1812.

Allmänheten.

Det är löjligt, att se visse författare underkasta sig den *vördade Allmänhetens* dom: medömkansvärdt, att se en usling, som ingenting förstår, vara färdig, att, vid hvarje grundad anmärkning, appellera till efterverlden, dit hans arbete aldrig kommer; men anstötligt, att se en dålig Jurnal-skrifvare med en myndig ton förklara, att Hans tanke är Allmänhetens: att Allmänheten tänker så eller så: att Allmänheten yttrat sitt missnöje öfver det eller det uttrycket i den eller den skriften, och att allmänna opinionen ogillat det eller det arbetet. Men om man skulle fråga dessa Herrar, hvad de mena med deras *Allmänhet*, så skulle de ej kunna svara på en sådan fråga. Deras egna omdömen utgöra gemenligen deras Allmänhet; och ehuru det möjligen någon gång kunde inträffa, att dessa omdömen äro enliga med den *verkliga* Allmänhetens, är ändå deras yttrande origtigt deri, att, positift och utan undersökning, med maktspråk förkunna, att de alltid äro allmänna röstens organ. De träffa t. ex. 10 à 12 personer; men är väl detta *Allmänheten*? I ett litterärt afseende är den *verkliga* Allmänheten ofta icke större; men det är icke så de mena: de förstå gemenligen hela klumpen.

Men hvad är då *Allmänhet*? Det är mängden af Nationen, säger man, och det är rätt sagdt, när frågan vore om en votering *per capita*, i ett ämne, som denna mängd förstår och begriper; men ej då frågan är om vitterhet, om stil, om smak, om djup och skarp-sinnig eftertanka; med ett ord: om verklig duglighet. *Medelmåttan* är hela världens *National-drägt*, säger Kellgrén; huru skulle den ej förvånas öfver den lysande skrud, som snillet drager? men sedan nyfikenheten är stillad, kommer glömskan eller hatet. Till *Allmänhet*, i litterärt eller moraliskt afseende, kan man icke ens hänföra pluraliteten af de *upphöjda* klasserna i Samhället; ty när frågan är om snillet eller dygdens dyrkan, grundas rättigheten dertill endast i deras besittning. Allmänhetens så kallade upplysning är ej annat än en samling af de flestas okunnighet. Men — bör väl okunnigheten äga någon domsrätt? Kan man dömma sundt och sant öfver något annat än det man förstår? Då man appellerar till en Allmänhets dom, menar man (NB. i fall man sjelf har någon mening) inga andra än dem, som förstå och begripa det ämne hvarom är fråga. Alla andra dömma som den blinde om färgen; men de dömma ändå ganska frimodigt. Här af följer, att i hvar och en djupsinnig fråga skall man finna 20, ja 100 särskilda Allmänheter, som hvar och en dömmar olika, hvar och en fattar frågan på sitt eget sätt, och hvar och en uttyder, i sin oeftertänksamhet, en författares ord efter egna nycker. Då en författare åberopar *Allmänheten*, menar han således den delen, ofta liten nog, som håller med *honom*; men den rätta, så kallade *upplysta* Allmänheten saknas ännu både hos oss och på många andra ställen; ty upplysningen är ännu icke allmän. Det är likväl denna Allmänhet, hvars vördnad skall blifva Konungars, Hjeltars och Snillens enda föremål, när upplysningen en gång kommer.

En Ledamot öfvertalade oss, att låta oss föreläsas en lunta, under titel:

För Ögon och Öron på en gång.

Förf. har i sin skrift fullkomligen öfvertygat, att man kan framställa en ganska riktig grund-princip, och ändå göra ett alldeles o-användbarrt och ogagneligt arbete. Han grundar sig på den sanna princip i afseende på Stafnings-läran, att ögat bör se hvad örat hör. Från denna alldeles rigtiga princip leder han sig till den slutsats, att vårt nuvarande stafnings-sätt är origtigt, då en del af de bokstäfver, som nyttjas, få, genom uttalet i en mening, ett helt annat ljud, än de äga i och för sig sjelfva. Härifrån kommer han till en annan slutsats, som är, att man bör skapa sig nya bokstäfver, som uttrycka det ljud och uttal, som brukas; men det är just denna slutsats, som är origtig. Hans nya bokstäfver se alltför löjliga ut, och kunna verkligen föranleda till skratt; men detta är i sig sjelf likgilltigt; ty alla nya bokstäfver skulle nödvändigt se underliga ut för hvar och en, som såg dem för första gången, änskönt de voro alldeles olika mot dem, som Förf. föreslagit. Men egentliga orimligheten af detta förslag ligger i omöjligheten att verkställa det, och i skadan som skulle uppkomma, om det verkställdes. Oräkneliga tvister skulle uppstå, om sjelfva figurerna. När den ena ville ha en cirkelformig figur, så ville säkert den andra ha en triangel, den tredje en qvadrat, o. s. v., alla med lika goda skäl. Figurernas fastställande skulle således nödvändigt fordra ett maktspråk, som likväl icke vore förorättande; ty den ena figuren kan vara lika så god som den andra. Men skadan af ett sådant nytt stafningssätt bestode deri, att antingen skulle ungdomen läras 2:ne stafningssätt, det nya och det gamla, eller ock skulle alla hittills utkomna böcker bli onyttiga, hvilket vore att rent af tillskapa ett barbari. Dessutom, och när hvar och en känner ljudet och uttalet af det gamla stafnings-sättet, så gagnade det nya till ingenting annat än villervalla; och om uttalet framdeles än vidare förändrade sig, så blefve det nya stafnings-sättet lika så olikt uttalet, som det gamla nu är.

Projektet förkastades, såsom en skadlig nyhet, med önskan, att tiden framdeles ej måtte förspillas till så onyttiga arbeten, som det-

292

ta, utan hellre användas till det som är gagnande och verkställbart; hvarjemte bifogades den särskilda önskan, att Förf., som ansågs icke vara utan *all* förtjenst, icke måtte låta trycka sitt arbete, och derigenom ådraga sig ett åtlöje, som det ej förtjenar hos tänkaren, men som vore alldeles oundvikligt hos en Allmänhet, hvilken funnit sig hafva köpt en bok, utan att deraf hämta den ringaste nytta.

1115

*Är Folkmängden för liten, för att kunna föda sig sjelf
och lemna öfverskott?*

Denna fråga har, så väl som andra orimligheter, ofta blifvit ventilerad, äfven i utkomna skrifter, der eftertanken hvilat och fördomen varit rådande. Denna fråga besvaras bäst med en annan, nemligen denna: *Om en liten folkstock här icke kan föda sig, huru skall då en större kunna göra det?* Annat är, huruvida Sveriges ännu *ouppodlade* dugliga mark må kunna med nuvarande folkstock odlas: annat åter är, huruvida denna folkstock kan behörigen sköta den jord, som redan är under odling. Folkstocken, som i Sverige är sylvälsatt vid jordbruket, utgör, enligt Tabellverket, omkring $1\frac{1}{2}$ million människor. Det vill säga, att vid pass $1\frac{1}{2}$ tunnland åkerjord belöper på hvar och en, och det vill säga, att af 5 förtärande personer äro 3 producerande, så att 3 skola föda 5. Likväl är i den allmänna ekonomiska beräkningen antaget, att en person kan föda 3, och, vid en inskränktare arbetstid, 2. Deraf följer således, att produktionens öfverskott till export borde kunna vara minst $\frac{1}{2}$ af hela produktionen. Orsaken, att så icke sker, är dels tidens förspillande på andra förrättningar än jordbruket, dels klena dragare, dels dålig åkerröskap, dels vissa icke utrotade fördomar, dels ångarnes vanhäfd, dels ock en i vissa provinser mer och mindre inrotad lättja, som i sanning kan räknas bland National-felen, och som sträckt sig för vida omkring. I samma mån dessa öfvervinnas, måste Svenska jorden ostridigt ej allenast kunna föda oss, utan ock gifva öfverskott till export, och derigenom sätta oss i allt oberoende af våra grannar, som alltid äga ett visst värde, så länge vi äro i behof af de födoämnen de kunna öfverlåta. Om vår Regering icke i tid varit betänkt, att låta införskrifva ett tillräckligt behof af säd, och dervid begagnat sin inflytelse hos Ryska Hofvet, utan i stället varit i ett verkligt krigstillstånd med England och i ett mindre vänligt förhållande med Ryssland; så hade både hufvudstaden och äfven en del landsorter redan varit i nöd, utan att kunna hjälpas; och af Ryssland hade denna undsättning ofelbart blifvit vägrad. Huru angeläget är det således icke, att ställa vårt jordbruk på en rättskaffens fot?

N:o 74 och 75.

Trompeten

eller

Krigsförklaring emot allt ondt.

Fredagen den 3 Juli 1812.

Man har trott sig ej böra vägra, att på begäran här låta införa följande handlingar, hvarmed afsigten förmodligen är, att söka afböja de mindre förmånliga omdömen, som möjligen kunde fällas öfver Guldsmeden i Stockholm, Olof Hellbom.

Inkom den 26 Juni 1812.

Stormäktigste Allernädigste Konung!

Genom Utslag den 21 Nov. 1811 har E. K. Mts Högste Domstol förordnat, det min man, Guld- och Silfver-arbetaren här i Stockholm, Olof Hellbom, skulle till Varbergs fästning afföras, att derstädes på obestämd tid hållas fången, såsom misstänkt att han varit delaktig uti det i Stockholm den 20 Juni 1810 timade upplopp; hvarjemte *Presterskapet* blifvit ålagdt, att under flitiga besök arbeta derpå, att förmå Hellbom till en upprigtig bekännelse af det brott hvarföre han misstänkes.

Ransakningen upplyser ganska tydligt, att min man icke något brott begått, samt att han, som den dagen ärnade resa åt landet, ej ankommit till den församlade folkmassan förr än bullret var kommet till den högsta höjd, och menigheten redan uppbragd till fullt raseri. Ransakningen innehåller vidare, det ingenting annat varit e-

mot min man angifvet, än att han skall sagt: *Gossar, detta går icke an: låt se att j ären Svenskar*; men äfven denna utlåtelse, som i och för sig sjelf snarare är en *förmaning*, än en *uppmaning*, är ej bestyrkt af andra vittnen än sådana, som särskilt, men ej på en och samma gång, sagt sig hafva hört den, och således icke äro sammanstämmande.

Ickedessmindre är min man afförd till Varbergs fästning, skild från hustru, många barn och sin betydliga rörelse. Afsigten är, att han skall bekänna; men då han ingenting har att bekänna, och det jemväl är utrönt, att han i våldsmålet på intet sätt deltagit, så skulle han, som icke är pliktig att beljuga sig sjelf, nödgas tillbringa hela sin lifstid i ett ohyggligt fängelse, för gerningar, som andra begått. Må likväl Försynen icke hämnna min mans oskyldiga lidande på de, kanhända ännu undangömde, kanhända också betydligare än han, som varit egentlige anstiftarne af ohyggligheterna den 20 Juni 1810!

Enligt i underdånighet bilagde attest af Provincial-Medicus Doktor J. Hedenström, voro, genom påsatt tung jernblack, min mans ben, redan vid ankomsten till Örebro, så illa förderfvade, att, till undvikande af benens afskärning, Doktor Hedenström nödgades tillstyrka jernblackens astagande, hvilket också skedde.

Af Kyrkoherden Göthensténs attest tackes E. K. M. i nåder finna, huru min man förhållit sig i arresten, och huru oskyldig han är till alla slags brottslighet. En längre arrest skall således tjena till ingenting annat, än att förkorta min mans dagar, sätta mig i enköstand och göra mina barn faderlösa. Hade, såsom jag någon tid vågade hoppas, min man fått bevakas på Vaxholm, så hade jag ägt tillfälle att se honom till goda och med honom rådgöra om vår betydliga rörelse, som nu till det mesta skötes af främmande händer; men äfven detta hopp slog mig felt: vårt lidande skulle fallkomnas.

Allernådigste Konung!

Återskänk, i ett förstördt hus, den lilla återstod af sällhet, som E. M. ensam kan gifva, och tillåt att min man, som ej är, och al-

drig kan blifva, öfverbevist om något brott, måtte ställas på fri fot, för att återse de sina och gemensamt med dem välsigna E. M:ts milda regering.

Med djupaste undersätlig vördnad, nit och trohet till dödsstunden framhärda,

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

allerunderdånigste och tropligtigste
undersåte

E. LOVISA HELLBOM.

Bilagor.

Under nedanskrefne dag anmodades jag af Konungens Befallningshafvande, att i Slottshäktet besöka och aflemna mitt utlåtande om Guld- och Silfver-arbetaren Olof Hellboms fänglings-sätt, hvaröfver han sig beklagat. Vid undersökningen här af fann jag nämde Hellbom vara fängslad med en jernblack, som, afslagen, vägde ett lipund. Detta fängsel hade, under vägen, å Hellboms begge ben förorsakat djupa insänkningar Erysipelateusa rödblå svullnader, med hudlösheter i synnerhet å venstra benet. Som jag fann att detta fängsel, under återstående delen af dess resa, under en kall årstid, skollat förorsaka mortifikation å de lidande ställen, tillstyrkte jag, att anbringa något lika säkert fängsel, hvarigenom faran af benens amputation, vid fulländad resa, måtte kunna undvikas. Hvilket allt under förr aflagd Embets-ed intygas: så sant mig Gud hjelpe till lif och själ. Örebro den 25 Januari 1812.

J. HEDENSTRÖM,

Med. Doctor och Prov. Medicus.

(Sigill.)

Den, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Utslag af den 21 Nov. sistl. år 1811 till Varbergs fästning från Stockholm förde och derstädes på obestämd tid insatte samt till bekännelse dömde Guld- och Silfver-arbetaren Olof Hellbom, såsom misstänkt, att han varit delaktig uti det i nämde Hufvudstad den 20 Juni 1810 timade upplopp rö-

rande; så emedan samma högstberörde Konungens nådiga Utslag ålägger Presterna, att under flitiga besök arbeta deruppå, att förmå honom till en upprigtig bekännelse af det brott, hvarföre han misstänkes, hafver jag ansett detta hufvudsakligen vara min Embetspligt, såsom tillförordnad Slotts-predikant å samma fästning, och alltderföre, i följe derutaf, i samma afsigt och ändamål infunnit mig flera gånger hos honom. Oaktade alla möjliga försök, samt religions föreställningar utaf Guds heliga Ord med mera, hafver dock Hellbom beständigt, vid Gud och samvete, betygat och yrkat sin oskuld, påståendes, att han blott råkat olyckligtvis komma att gå förbi och blifva åskådare deraf, eller det ifrågavarande upplöpp. Dess stilla och, det flere veta att omtala, gudfruktiga uppförande, samt emot de fattiga rönta goda hjerta och bevekliga rörda sinnelag, synes dock göra hans påstående och oskuld trolige, ehuru man annars får ställa det obekanta till den Ene, allena Allvetandes, bepröfvande och domstol.

Sanningen häraf bestyrkes med ed och tryggt samvete: så sant mig Gud hjelpe till lif och själ. Näslöf den 11 Juni 1812.

BENGT DANIEL GÖTHENSTEN,

Kyrkoherde på stället och Slotts-Predikant
å Varbergs fästning.
(Sigill.)

Tankar, i anledning af Rikets Ständers Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts tillförordnade Berednings Utlåtande angående Landtulls-afgiftens åter-införande.

Beredningen synes redan i första början hafva misstagit sig på skillnaden emellan Landtulls-afgift och Landtulls-bevakning. Det är den sednare, som med något skäl kan sägas medföra kostnad för hus och för betjente (förmodligen till hus och till betjente; ty hvarken hus eller betjente vidkännas någon kostnad), samt lägga ett kämbart tyng på den inrikes handeln och rörelsen. Det är denna sednare, som ännu kvarstår, men afgiften, om den skulle erläggas under det

att bevakningen fullgör sin skyldighet och under det att visitationen förrättas, kan omöjligen lägga något tvång på handel och rörelse. Det är likväl denna nödfalls-fras, som i tid och otid nyttjas af alla dem, hvilka, i hopp att kunna undansnilla Sjötullen och att fritt få lurendräga, söka alla möjliga invändningar, för att mota Landtulls-afgiftens åter-införande. Egna intresset öppnar också munnen på alla dem, hvilka äga en betydlig produktion att afsätta, och som förut betalt en betydlig afgift, men under tullfriheten fått kasta en del af sin egen tunga på oskyldiga, som äga *ingenting* att afyttra.

Att *Nationens allmänna röst* (såsom Beredningen yttrar sig) förklarar *Landtullen stridande mot den allmänna och enskilda hushållningens fördelar*, är en tanke, som Beredningen har svårt att bevisa; ty den är ej sann, och den innehåller derjemte den förmättna, men indirekta, förebräelse, att Konungen hade framställt en proposition, som vore stridande mot *Nationens allmänna önskan*. Tänkesätten, som i Örebro nu torde, åtminstone till en del, vara stridande mot hvad Beredningen yttrat, borde kunna upplysa Beredningen, att *Nationens allmänna röst* alldeles icke öfverensstämmer med Beredningens tanka, så snart vi äro ense, hvad med ordet *allmänna* bör förstås.

Ganska riktigt uttrycker sig Beredningen, att *afgiften vid Landtullen icke rätteligen förtjente namn af konsumtion*; men att den deremot icke allenast förtjenar namn af, utan ock i sjelfva verket är en konsumtions-afgift, det lærer Beredningen ha lika så svårt att vederlägga, som att bevisa sin sats: att *Landtullen icke svarade mot det ändamål, som med en sådan beskattning åsyftas*. Att *Landtullen icke träffar mängden af förbrukare*, utan knappt $\frac{1}{3}$ af Nationen, kan väl vara möjligt; men det är också rättvist; ty första utgiften bör icke träffa andra än dem, som hafva något att sälja; och detta bevisar än mer origtigheten af nuvarande ersättnings-princip för Landtullen, der alla, ehvad de hafva att sälja eller icke, måste deltaga i ersättnings-summan. Lika origtigt är också Beredningens yttrande, att *afgiften faller tyngst på de inom Staden boende penninge-löntagande Embetsmän och förhyrde arbetare*. Landtulls-afgiften faller icke tungt